

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

**KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
LJUBLJANA**

ODDELEK ZA KMETIJSKO SVETOVANJE

Gospodinjska ul. 6, 1000 Ljubljana
Tel.: (01)8953 104, 041 310 158
E-naslov: ana.ogorelec@lj.kgzs.si
www.lj.kgzs.si

Ljubljana, 26. 8.2015

ZELENJAVNI VRT – Naravni insekticidi

KOPRIVE

Pripravek iz 1 dan namočenih kopriv uničujemo uši. Z razredčeno koprivo v razmerju 1:10 zalivamo po tleh in koreninah, uničila bo tudi koreninske uši, po rastlinskih delih škropimo. Koprivno brozgo (več dni namakamo, da se speni)pa uporabljamo za krepitev rastlin. En kg svežih rastlin tik pred cvetenjem ali pa 100 – 200 gr posušenih delov namočimo v 10 l vode. Škropimo po rastlinskih delih, ki so jih napadle uši, vendar deluje le na mlajše stadije uši, zato moramo škropljenja velikokrat ponavljati.

VRATIČ

Vratič najdemo vedno na zapuščenih zemljiščih, ki so bila nekoč obdelana. Z pripravkom iz vratiča moramo biti zelo previdno, saj je lahko strupen tudi za otroke in domače živali. Naredimo lahko prevrelko, brozgo ali čaj. Deluje na vse vrste žuželk. Kot zastirko ga uporabljamo proti polžem. 300 – 500 gr svežega cvetočega zelišča ali 30 gr posušenih rastlin namočimo v 10 l vode. Z nerazredčenim pripravkom škropimo samo po tleh. Po rastlinskih delih ga razredčimo v razmerju 1 : 3. Za škropljenje po rastlinskih delih uporabljamo razredčen čaj. Lahko ga pomešamo z presličnim čajem, mešanici pa dodamo še pest soli. Tak pripravek deluje na krompirjevo plesen.

PELIN

To grenko zelišče je lahko tudi odlična pomoč na vrtu. Pogosto ne vemo, kaj bi z njim, saj zraste v zelo velike rastline. Zaradi značilne sive barve je lahko tudi popestritev gredic z okrasnimi rastlinami, ob enem pa ga koristno uporabimo na vrtu. Kot zastirka deluje proti polžem. Iz pelina lahko pripravimo prevrelko, brozgo ali čaj. Uporabimo 300 – 500 gr svežih rastlinskih delov ali 30 gr posušenih rastlin in 10 l vode. Nerazredčeno prevrelko uporabimo za predspomladanska škropljenja, deluje proti ušem, pršicam in rji. Poleti uporabljamo čaj, razredčen v razmerju 1: 3, deluje pa tudi na gosenice, uši, mravlje. Rastlinskih delov ne dajemo na kompost, saj prežene deževnike.

PARADIŽNIK

Dve pesti zmečkanih rastlinskih delov za dve do tri ure namočimo v 2 l vode. Deluje na gosenice, metulje in tudi bolhače. Vendar moramo pripravek uporabljati vsak drugi dan.

RABARBARA

Rabarbara je rastlina, ki jo vedno umeščamo nekje vmes med zelišča in zelenjavo. Na vsakem kmečkem vrtu najdemo to veliko in tudi dekorativno rastlino. Za našo prehrano so uporabni samo peclji, saj so sami listi rabarbare strupeni. Užitno in primerno kiselkasto je obeljeno steblo teh listov, ko je dolgo cca 40 cm. Iz stebel kuhamo kompot.

Liste rabarbare lahko uporabimo tudi kot insekticid na našem vrtu. 1 kg zelenih delov (brez stebel) damo v 5 l vode in po vrenju kuhamo še 5 – 10 min. Odcedimo in z mrzlim zavretkom škropimo ali zalivamo po napadenih rastlinah, ki so jih napadle gosenice ali uši. Deluje pa tudi na čebulno, korenjevo ali porovo muho.

Listi so tudi odlično sredstvo za zastiranje tal ali pa organska masa za kompostiranje, saj vsebujejo veliko rudninskih snovi, ki jih rastline potrebujejo.

PRAPROT

Gozdna in orlova praprot sta zelo koristni rastlini na ekološkem vrtu. Kot zastirki varujeta rastline pred polži.

Pripravek lahko pripravimo kot prevrelko ali kot brozgo. Uporabimo 1kg svežih ali 100 gr posušenih rastlin in 10 l vode.

Pripravek lahko uporabimo tudi za zimsko škropljenje rastlin proti kaparjem in ušem, takrat ga ne razredčimo.

Spomladi jo uporabljamo razredčeno in deluje proti ušem. Poleti je ne redčimo več, deluje pa tudi proti rjam. Škropimo po tleh in po rastlinah. Ker vsebuje tudi kalij, z njo ob enem dodajamo tudi ta vrtninam zelo potreben element.

KAPUCINKE

Za uporabo na vrtu nabiramo liste ali mlade poganjke. Naložimo jih v posode, ki prenesejo vročino in niso iz kovine. Prelijemo z vrelo vodo le toliko, da jih pokrijemo, ne smejo plavati. Pustimo stati 10 - 15 minut. Nato precedimo in stisnemo maso. Koncentrat hranimo v temnih posodah na hladnem in temnem. Deluje proti listnim ušem in koloradskemu hrošču. Tudi bolhač in gosenice ga ne marajo.

Naravni fungicidi

NJIVSKA PRESLICA

Vsebuje veliko kremenčeve kisline, zato deluje preventivno proti glivičnim obolenjem, pa tudi pršice se bodo držale stran od naših rastlin. Najpogosteje jo uporabljamo proti pepelastim plesnim. Z njo škropimo redno, vsak teden in sicer v sončnih in jasnih dnevih, najbolje zjutraj. Če pa so rastline že obbolele, potem škropimo trikrat v treh dneh. Rastline moramo dobro omočiti.

Koprivno in preslično brozgo lahko zmešamo in uporabljamo skupaj.

1 kg svežih ali 150 gr posušenih rastlin namakamo v 10 l vode 24 ur. Nato pripravek še kake pol ure kuhamo, vendar v manjši količini uporabljene vode, vendar ne sme zavreti. Kasneje dodamo še preostalo vodo. Precedimo in uporabimo ohlajen pripravek. Običajno ga je potreb no razredčiti v razmerju 1: 5.

POZOR: uporabna je samo njivska preslica, ki jo najdemo na poljih in v obcestnih jarkih. Nabiramo cela zelena zelišča, najbolje v avgustu, ko so najbolj razvita.

ČEBULA in njene sorodnice

500 gr posušenih listov in čebul česna, čebule in nekaj več pora, uporabimo pa lahko tudi grmičasti česen, drobnjak ali šopasto čebulo, namočimo v 10 l vode. Pustimo na soncu, da prevre. Uporabimo razredčeno prevrelko (razmerje 1 : 10). Deluje na glivične bolezni: plesni in bakterijske bolezni. Dodamo lahko tudi pest ribezovih listov.

Iz ČEBULNIH LUSKOV lahko pripravimo tudi brozgo. 20 – 50 gr luskolistov namočimo v 1 l vode in pustimo namakati 4 – 7 dni. Deluje tudi proti škodljivcem.

Iz NAREZANE ČEBULE ALI ČESNA pa lahko pripravimo tudi čaj: potrebujemo 75 gr sesekljanih delov in 10 l vode. Uporabimo nerazredčen pripravek.

DROBNJAK

Iz listov drobnjaka pripravimo čaj, enostavno jih prelijemo z vrelo vodo in ohladimo. Uporabljamo redno dva do trikrat na teden. Prežene plesnobe, tako s kumaric, kakor s paradižnika, paprike in jajčevca.

BALDRIJAN

Ni samo zdravilno zelišče, čaj iz posušenih baldrijanovih cvetov deluje vzpodbudno za zemljišče, kompost, krepi rastline predvsem v mrzlem in hladnem vremenu, deluje tudi na glivične bolezni, predvsem plesni in škodljivce. Z njim zalivamo setve, da vzpodbujamo kaljenje rastlin.

Cvetove zmešamo z malo vode v gosto maso: uporabimo kuhinjske mikserje ali sekljalnike. Ko je vse skupaj dobro zdrobljeno, precedimo skozi gosto gazo ali podobno blago. Koncentrat shranimo v temnih stekleničkah v hladnem in temnem prostoru.

Za uporabo kapnemo v 1 l vode kapljico ali dve koncentrata cvetov. Uporabimo toplo vodo, koncentrat pa vanjo počasi vmešamo (mešamo do 15 minut).

Tak pripravek je zelo uporaben tudi, če je rastline poškodoval pozen spomladanski mraz. Takoj jih poškopimo s tem pripravkom.

BEZEG

Tudi bezeg je zelo uporaben, v naravi ga najdemo zelo veliko. Z listi zastremo tla in polži kar izginejo z našega vrta.

Iz listov naredimo prevrelko, uporabimo 1 kg listov na 10 l vode. Nerazredčeno vlivamo v jame voluharjev in krtov, da jih preženemo z našega vrta.

Fungicid, ki prežene mnoge glivične bolezni naredimo tako, da zmešamo 250 gr listov in 500 ml vode, dobro zmešamo nato pa maso stisnemo in precedimo. Razredčimo z 500 ml tople vode, ki smo ji dodali nekaj kapljic detergenta za posodo. Škopimo nerazredčeno, ko se pojavi nevarnost za nastanek bolezni.

KAMILICA

Za uporabo na vrtninah je primeren povsem isti čaj, kot ga skuhate za svojo družino. Uporabimo ga tudi za razkuževanje semena, predvsem križnic in metuljnic. Pri tem uporabimo tople čaj, temperatura naj bo cca 30 °C. Namakamo 15 – 30 minut.

Iz kamiličnih cvetov lahko naredimo tudi brozgo: 1 dobro pest cvetov na liter vode pustimo stati 12 - 24 ur. Nato stisnemo maso in jo precedimo preko gaze ali krpe. Uporabljamo razredčeno 1: 5 po rastlinah ali po tleh. Deluje krepčilno za rastline, zmanjšuje pa tudi napade plesni.

HREN

Uporabimo ga lahko kot čaj ali kot brozgo.

Za čaj drobno sesekljamo okoli 500 gr listov in 1 l vode. Redno mešamo z leseno kuhalnico 15 minut. Odcedimo in shranimo: sedaj že vemo v temne stekleničke v hladnem in temnem prostoru.

Razredčena tekočina v razmerju 1 : 1 do 1 : 5 je odlična v boju proti zeleni plesni in moniliji (jagode, solata, koščičasto sadje).

Pripravimo lahko tudi prevrelko, za katero potrebujemo 300 gr rastlinskih delov: listov in cvetov za 10 l vode. Ko se tekočina preneha peniti, precedimo. Uporabimo podobno kot čaj, ni pa potrebno redčiti.

OGNJIČ

Z pripravo prevrelke (1kg rastlin na 10 l vode) uporabimo celo rastlino z listi, koreninami in cvetovi vred. Zalivamo z razredčeno tekočino v razmerju 1: 10.

RMAN

Najdemo ga na mnogih travnikih, cveti v juliju. Cvetove nabiramo, saj so odlični tudi za zimske čaje, kadar imamo težave z želodcem. Uporabimo pa ga lahko tudi proti glivičnim boleznim na rastlinah. 20 gr posušenih cvetov prelijemo z litrom hladne vode in pustimo stati 24 ur. Precedimo in razredčen pripravek (1 : 10) in uporabimo.

ŽAJBELJ

Uporabljamo žajbljev čaj, takšen, kot preganja tudi naše težave z grlom in kašljem. Je zelo močan pripravek, ki uniči tudi koristne glivice v tleh, zato ga za tla uporabimo samo v primeru, ko nam rastline redno propadajo zaradi talnih glivic. Uporaben je tudi ob napadu krompirjeve ali solatne plesni. Namesto čaja lahko uporabimo eterično olje. Narediti moramo emulzijo, zato dve do tri kapljice damo v zelo malo vode in dobro premešamo, da se raztopi, nato počasi dodajamo preostalo vodo. Dve do tri kapljice so dovolj za 2 litra vode.

MLEKO

Pomaga v boju z glivicami plesnivkami in celo ušmi.

Recept je zelo preprost: uporabimo polnomastno, po možnosti nepasterizirano mleko in ga zmešamo z vodo v razmerju 1 : 1. Domače, polnomastno mleko lahko zmešamo tudi v razmerju 3 dcl mleka in 7 dcl vode. Uporabna je tudi sirotka. Za paradižnik, papriko, jajčevce in kumare lahko namesto vode uporabimo kamilični čaj. Redno škropimo: enkrat tedensko ali celo bolj pogosto v času, ko je nevarnost za plesni na rastlinah največja. Škropimo tudi fižol ko se pojavijo fižolove uši.

PRIPRAVEK IZ SODE BIKARBONE

Deluje kot fungicid in preganja težave z glivicami pegavosti, plesnivk in pepelaste plesni. Uporabimo ga lahko tudi, ko plesni že napadajo naše rastline.

Potrebujemo 1 veliko žlico sode bikarbone, ki jo zmešamo dvema in pol žlicama rastlinskega olja. Dodamo 3,8 litra vode in nekaj kapljic detergenta za posodo. Vse skupaj zelo dobro premešamo in s pripravkom dobro omočimo rastline.

JABOLČNI KIS

Lahko uporabimo za različne pegavosti na listih – tudi na vrtnicah. Z velike žlice 5 % kisa zmešamo z 3 litri vode in škropimo po prizadetih rastlinah.

Naravni pripravki so učinkoviti, vendar ne pričakujte od njih čudežev. So samo dodatna pomoč, da rastline ostanejo zdrave, oziroma v začetku napada boleznimi ali škodljivcem. Prpravkov so bolj namenjeni obrambi rastlin preden se jih težave v resnici lotijo.

Vsi delujejo dotikalno, kar pomeni, da se morajo škodljivca dotakniti ali da naredijo nekakšen nevidni plašč, ovoj na listni površini, da same glivice ne morejo prodreti v rastlino in ji škoditi. Ta plašč moramo zato pogosto obnavljati, insekticide pa uporabljati večkrat zapored.

Prvo pravilo je torej, da jih v času, ko so rastline v največji nevarnosti, to pa je v času, ko je v zraku veliko vlage, ko so padavine redne, ob enem pa so temperature nekje okoli 25 °C, redno uporabljamo, tudi vsake tri dni. Tudi po vsakem močnejšem dežju je potrebno pripravke obnoviti.

Morske alge

V trgovinah se iz leta v leto pojavlja tudi vse več krepčilnih pripravkov, s katerimi lahko pomagamo rastlinam, ko so v stresu. Ti pripravki jim omogočijo, da lažje prenašajo stresne situacije in da, ko že pride do poškodb zaradi mraza, toče ali česa drugega, rastline te poškodbe čim prej same sanirajo in odpravijo. To so pripravki, ki so jih za nas pripravili iz morskih alg. Ti pripravki niso škropiva, nimajo karenčne dobe, zato jih je zelo priporočljivo uporabljati v neugodnih vremenskih razmerah, če nimamo časa, da bi jih pripravljali sami.

ZELIŠČNI IZVLEČEK

So najenostavnejši, dobimo jih tako, da sveže ali posušene rastlinske dele nekaj časa namakamo v hladni vodi. Kako dolgo jih namakamo, je odvisno od recepta, nikakor pa voda ne sme zavreti.

ZELIŠČNA BROZGA

Je pravzaprav tudi pri nas najbolj poznana, saj koprivno brozgo poznamo vsi. Sveže dele kopriv namakamo v vodi 24 ur, nato pa po nekaterih receptih vse skupaj za pol ure prevremo na zelo rahlem ognju. Ohladimo in precedimo. Taka brozga je lahko zelo koncentrirana in jo moramo za uporabo na rastlinah pogosto še razredčiti.

ZELIŠČNI ČAJ

Pripravimo enako, kakor čaj za ljudi, najpogosteje zelišča prelijemo z kropom in pustimo vse skupaj nekaj časa stati. Nato ohladimo in precedimo.

ZELIŠČNA PREVRELKA

Spoznali smo jo že v poglavju o naravnih gnojilih. Prevrelka pomeni, da rastlinske dele namočimo v vodi, posodo zapremo in damo na toplo. Tekočino večkrat premešamo, da pospešimo reakcijo in v tekočino dodamo potreben kisik. Ob razpadanju rastlinskih delov se tekočina prične peniti: zavre, zato jo imenujemo prevrelka. Po določenem času se tekočina preneha peniti, takrat jo precedimo in uporabimo.

Vir: Društvo Ajda

Pripravila: Ana Ogorelec, KGZS – Zavod Ljubljana